

Jan Dyduch

Posługa kapłanów w postanowieniach duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Lwowskiej i Diecezji Łuckiej 1995-1997

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 44/3-4, 43-58

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JAN DYDUCH

Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie

**POSŁUGA KAPŁANÓW W POSTANOWIENIACH
DUSZPASTERSKIEGO SYNODU ARCHIDIECEZJI
LWOWSKIEJ I DIECEZJI ŁUCKIEJ
1995 – 1997**

Treść: Wstęp. 1. Posługa nauczania. 2. Posługa uświęcania. 3. Posługa pasterzowania. Zakończenie.

~ **Wstęp**

Wśród dramatycznych, a nawet wręcz tragicznych wydarzeń, jakie przeżyła Archidiecezja Lwowska w ostatnich dziesiątkach lat – począwszy od przeprowadzenia, Lwowskiego Synodu Archidiecezjalnego w 1930 r. – nie można nie dostrzec jasnych i pięknych dni, świetlanych wydarzeń. Totalitarne siły zła, zarówno totalitaryzm hitlerowski, jak i totalitaryzm komunistyczny jako swoisty poligon wybrały także tereny Archidiecezji Lwowskiej. Zamknięto kościoły, przepędzono lub wymordowano kapłanów i biskupów, zniszczono wszelkie instytucje i struktury kościelne. Mogło się wydawać, że to wszystko doprowadzi tam do eksterminacji życia religijnego. Stało się – z woli Bożej – inaczej. Nastąpiła zmiana i odrodzenie życia Kościoła; najpierw restytuowanie 16 I 1991 r. hierarchii Kościoła katolickiego na Ukrainie, a cztery lata później 16 I 1995 roku – rozpoczęcie Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Lwowskiej.

1. Posługa nauczania

Arcybiskup Metropolita Lwowski Marian Jaworski w kazaniu na rozpoczęcie Synodu dn. 16 I 1995 r. przypomniał: „Nasz ostatni Synod diecezjalny we Lwowie miał miejsce we wrześniu 1930 r. Minęło od tego czasu 65 lat i wiemy, że wiele się zmieniło; w międzyczasie miało miejsce wielkie wydarzenie w życiu Kościoła: Sobór Waty-

kański II. I ten Sobór Watykański II, dzieło Ducha Świętego stanowi podstawę do odnowy życia Kościoła w obecnym świecie¹. Synod Lwowski podjął zadanie odnowy życia religijnego w Kościele Lwowskim i Łuckim w oparciu o wskazania soborowe z uwzględnieniem postanowień nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., który jest „jako wielki pas transmisyjny przenoszący na język kanonistyczny tę doktrynę, mianowicie soborową eklezjologię². Synod swoje nadrzędne zadanie postrzega następująco: „Zadaniem Synodu jest wszechstronna odnowa wiary, moralności i dyscypliny kościelnej. Osiąga się ją przez zaangażowanie wspólnoty diecezjalnej do spraw Synodu jako doniosłego wydarzenia religijnego i duszpasterskiego oraz konsekwentne realizowanie jego uchwał³. Odnowa życia Kościoła Lwowskiego ma się dokonać poprzez zaangażowanie kapłanów, zakonników i świeckich w dzieło Synodu, a przede wszystkim przez włączenie się całego Ludu Bożego Archidiecezji w realizację jego postanowień i uchwał. Odnowa życia Kościoła nie jest możliwa bez odnowy życia i posługi kapłanów, ich posługi nauczania, uświęcania i pasterzowania. Synod postanawia: „Przez sakrament kapłaństwa Chrystus daje powołanym i wybranym udział w swoim jedynym i wiecznym kapłaństwie, by prowadzili nadal jego zbawcze dzieło przez głoszenie Słowa Bożego, sprawowanie sakramentów świętych i kierowanie Ludem Bożym⁴”.

Uczestnicząc w misji nauczycielsko-prorockiej Chrystusa i Kościoła, kapłani zobowiązani są do posługi Słowa Bożego. Obowiązek ten przypomina Kodeks Prawa Kanonicznego: „Do własnych zadań prezbiterów, którzy są współpracownikami biskupów, należy głoszenie Ewangelii Bożej. Ten obowiązek spoczywa zwłaszcza na proboszczach oraz innych duszpasterzach w stosunku do powierzono- go im Ludu...“ /Kan. 757/. Wśród form posługi Słowa Bożego podstawową stanowi kaznodziejstwo czyli przepowiadanie. Naucza Synod Lwowski: „Kaznodziejstwo, czyli przepowiadanie jest jedną z form posługi Słowa Bożego, która z woli Chrystusa stanowi fundamentalne i pierwszorzędne zadanie Kościoła⁵”.

¹ Statuty Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Lwowskiej i Diecezji Łuckiej, Lwów 1997 / = DSALiŁ/, s. 8-9.

² Jan Paweł II, Konstytucja „*Sacrae disciplinae leges*”, 25 I 1983.

³ DSALiŁ Statut (= Stat.) Stat. 6, § 3.

⁴ Tamże, Stat. 68, § 2.

⁵ Tamże, Stat. 386, § 1.

Z woli Chrystusa zadanie przepowiadania spoczywa na biskupach, kapłanach i diakonach. Jest to przepowiadanie słowa świętego domagające się od przepowiadającego kaznodziei osobistej świętości, znajomości treści orędzia zbawczego oraz metody głoszenia, jak również rozeznania sytuacji słuchacza, To wszystko zobowiązuje kapłana do studium wiedzy o Bogu, o Chrystusie, jego dziele zbawczym i o człowieku, a także do modlitewnej refleksji. Odpowiedzialność za głoszone Słowo Boże i zbawienie słuchacza wymaga od kapłana – kaznodziei pilnego przygotowania każdego kazania każdej homilii. Dlatego Synod nakazuje kapłanom do ukończenia trzeciego roku kapłaństwa pisanie kompletnych tekstów homilii i kazań; zaś wszystkim innym pisanie przynajmniej konseptów⁶.

Przepowiadanie Słowa Bożego powinno odpowiadać przygotowaniu i potrzebom słuchaczy. W tym celu należy im w kilkuletnim cyklu przekazać całość prawd wiary i obyczajów; to wszystko w co należy wierzyć i co należy czynić dla osiągnięcia zbawienia. Ten program głoszenia Słowa należy oprzeć o naukę zawartą w Katechizmie Kościoła Katolickiego. Należy przemawiać w sposób jasny, przejrzysty, zwięzły, odnosząc się do słuchaczy z miłością i szacunkiem. Kazania niedzielne i świąteczne powinny trwać od 10 do 15 minut, zaś kazania okolicznościowe odpowiednio dłużej.⁷ W życiu i posłudze kapłanów odpowiedzialność za dar prawdy Bożej zawartej w objawieniu dotyczy nie tylko poprawnego jej przepowiadania, ale także świadectwa życia i wyznawania wiary. Przepowiadając w imieniu Chrystusa i Kościoła, wyjaśniając jego naukę, kapłani starają się nauczać nie swojej mądrości, lecz odwiecznych prawd Bożych⁸.

Kolejną formą posługi Słowa Bożego, także o znaczeniu fundamentalnym, jest katechizacja. Odpowiedzialność za katechizację ponoszą wszyscy wierni. Są oni podmiotem katechizacji, a równocześnie jej przedmiotem. Nie do zastąpienia jest rola takich środowisk katechetycznych jak rodzina i szkoła⁹. O tym wszystkim naucza

⁶ Por. tamże, Stat. 387-389.

⁷ Por. tamże, Stat. 393. 396.

⁸ Por. K. Wojtyła, *U podstaw odnowy*, Kraków 1972, s. 215-216.

⁹ Por. J. Dyduch, *Obowiązki i prawa wiernych świeckich w prawodawstwie soborowym*, Kraków 1985, s. 130-131.

Synod Lwowski¹⁰. Przywołuje także postanowienie Kodeksu Prawa Kanonicznego o szczególnej odpowiedzialności kapłanów – duszpasterzy za katechizację. Kodeks nakazuje: „Własnym i poważnym obowiązkiem, zwłaszcza duszpasterzy jest troska o katechizację ludu chrześcijańskiego, ażeby wiara wiernych przez przyjmowanie nauki i doświadczenie życia chrześcijańskiego stawała się żywa, wyraźna i czynna, /kan.773/. Synod postanawia: „Kapłani współpracujący z biskupem diecezjalnym, na mocy święceń kapłańskich, mają prawo i obowiązek katechizowania...”¹¹. Katechizacja ma prowadzić ochrzczonych do wiary dojrzałej, żywej i czynnej. Ma wychowywać ich na gorliwych uczniów Chrystusa zaangażowanych w życie Kościoła. Szczególne wymagania stawia Synod przed katechizującymi młodzieź. Mają oni być nie tylko nauczycielami, lecz także przyjaciółmi, mistrzami, wychowawcami i duszpasterzami. Dodatkowo obowiązki w dziedzinie katechizacji spoczywają na proboszczach. Chodzi tu nie tylko o osobiste prowadzenie katechizacji, ale także o jej organizację w parafii, oraz o opiekę duszpasterską nad katechizowanymi dziećmi i młodzieżą, aby zapewnić im udział w praktykach religijnych, takich jak Msza święta, specjalna homilia, możliwość spowiedzi i rekolekcji¹².

Ważną rolę w organizowaniu katechizacji w Kościele Lwowskim spełnia dekanalny wizytator katechizacji. Przeprowadza wizytację i spotkania z dziećmi i młodzieżą, zwracając uwagę na pracę katechetyczną i towarzyszące jej duszpasterstwo dzieci i młodzieży, ich udział we Mszy świętej i w sakramentach świętych.¹³ Reasumując, Synod Lwowski następująco postrzega znaczenie katechizacji: „Zarówno duszpasterze jak i katolicy świeccy powinni pamiętać, że od stanu katechizacji zależy życie wiary ich wspólnoty parafialnej, Kościoła lokalnego i Kościoła powszechnego”¹⁴.

W posłudze nauczania ważną rolę odgrywają szkoły i uczelnie katolickie. W tych środowiskach wychowawczych uczestniczą także kapłani, pomagając uczniom w poznaniu i uznaniu prawdy, w szczególności prawdy najwyższej, którą jest Bóg-Stwórca wszech-

¹⁰ Por. DSALiŁ, Stat. 401-426.

¹¹ Tamże, Stat. 405.

¹² Por. tamże, Stat. 401, 429, 430.

¹³ Por. tamże, s. 219.

¹⁴ Tamże, Stat. 435.

świata¹⁵. Brak szkół katolickich na terenie Archidiecezji Lwowskiej, a nawet możliwości ich tworzenia, w aktualnej sytuacji społeczno-politycznej, sprawiły, że statuty Synodu nie zajmują się tą sprawą.

W misji nauczycielskiej Kościoła coraz większe znaczenie mają środki społecznego przekazu. Synod Lwowski naucza: „Kościoł w wypełnianiu Chrystusowego nakazu przepowiadania Ewangelii, czuje się zobowiązany do możliwie jak najszerszego posługiwania się tymi środkami w duszpasterstwie, a także do uczenia wiernych właściwego korzystania z nich w życiu codziennym.”¹⁶ Duszpasterze winni zatroszczyć się o udostępnienie wiernym środków przekazu, w szczególności prasy i książek katolickich służących ewangelizacji. Działalność organizacyjna, zmierzająca do tego celu, spoczywa głównie na proboszczach. Winni oni zorganizować biblioteki i czytelnie, oraz zadbać, aby parafia posiadała różnorodny sprzęt audiowizualny i pomoce audiowizualne: obrazy, nagrania dźwiękowe, filmy, kasety, płyty z tematyką religijną. Inny nurt działalności duszpasterskiej to formowanie wiernych do właściwego korzystania ze środków społecznego przekazu. Duszpasterze winni otoczyć troską twórców treści przekazu, wykonawców i artystów.¹⁷ Kapłani włączają się w działalność misyjną poprzez głoszenie idei misyjnej wśród wiernych, popieranie Papieskich Dzieł Misyjnych, składania ofiar na rzecz misji i angażowanie się w prace Unii Misyjnej Duchowieństwa¹⁸. Synod zwraca się do kapłanów o popieranie i promowanie ekumenizmu w duszpasterstwie parafialnym¹⁹.

2. Posługa uświęcania

Kapłani uczestniczą w misji uświęcania: „Zadanie uświęcania wykonują również przezbiterzy, którzy będąc także uczestnikami kapłaństwa Chrystusowego, jako Jego szafarze pod władzą biskupa, są konsekrowani do sprawowania kultu Bożego i uświęcania ludu.” /kan. 835, § 2, KPK/. Kapłan zatem spełnia Posługę uświęcania, szafując świętymi sakramentami, kształtując pobożność ludu wiernego, uczestniczącego w różnych praktykach religijnych i róż-

¹⁵ Por. J. Dyduch, Szkoła katolicka w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego, *Analecta Cracoviensia*, 18/1986/355.

¹⁶ DSALiL, Stat. 436. § 2.

¹⁷ Por. tamże, Stat. 437, 438, 439, 441, 445, 448.

¹⁸ Por. tamże, Stat. 459, 461.

¹⁹ Por. tamże, Stat. 469-471.

nych formach modlitwy. Ideę wyrażoną w Kodeksie Prawa Kanonicznego podejmuje Synod Lwowski. Nakazuje kapłanom troszczyć się o sakrament chrztu: „Sakrament Chrztu, który czyni człowieka dzieckiem Bożym i członkiem wspólnoty Kościoła, powinien być przedmiotem szczególnej troski nie tylko duszpasterzy, lecz także wiernych”²⁰ i dalej: „Duszpasterze, doceniając znaczenie i godność Chrztu mają troszczyć się o należyte przeżywanie tego sakramentu, zwłaszcza ze strony rodziców i chrzestnych”²¹. W tym celu kapłani winni zorganizować w parafiach nabożeństwa dla rodziców oczekujących potomstwa, podczas których należy ich pouczać o godności sakramentu Chrztu i udzielać błogosławieństwa matkom. Z kolei duszpasterze mają prowadzić w parafiach katechezę przedchrzcielną, w której uczestniczą obowiązkowo rodzice i chrzestni. Zadaniem kapłanów jest nauczyć sposobu udzielania chrztu w nagłej konieczności, zwłaszcza kandydatów do małżeństwa, osoby opiekujące się dziećmi i pracowników służby zdrowia²². Należy zachęcać wiernych, by obchodzili po chrześcijańsku dzień świętego Patrona i łączyć obchodzenie imienin z rocznicą Chrztu świętego. Trzeba wykorzystać liturgię dla nawiązywania do chrztu: „W celu budzenia świadomości Chrztu i jego zobowiązań duszpasterze powinni wykorzystywać liturgię wigilii paschalnej, liturgię słowa Mszy świętych Wielkiego Postu, liturgię niedzieli Chrztu Pańskiego, obrzęd poświęcenia i pokropienia wodą przed niedzielną Mszą świętą.”²³

Duszpasterze są odpowiedzialni za przygotowanie do sakramentu bierzmowania nie tylko kandydatów ale także całej wspólnoty parafialnej: „Bierzmowanie powinno być poprzedzone specjalnym przygotowaniem, również całej wspólnoty parafialnej. Dokonuje się ono przez okolicznościowe kazania, modlitwę w intencji przystępujących do tego sakramentu, spotkania z rodzicami i świadkami”²⁴. Szafarzem sakramentu jest zasadniczo biskup. Kapłan może go udzielić osobom jeszcze nie bierzmowanym, które znalazły się w niebezpieczeństwie śmierci. Duszpasterze winni powierzać bierzmowanym zadania apostołskie we wspólnocie parafialnej i otoczyć

²⁰ Stat. 489.

²¹ Tamże, Stat. 496.

²² Por. tamże, Stat. 497, 498, 501.

²³ Tamże, Stat. 505.

²⁴ Tamże, Stat. 511.

ich duchową opieką. Opieka ta polega na tworzeniu grup apostołskich, urządzaniu rocznic bierzmowania, pielgrzymek do sanktuariów, katechezie przypominającej bierzmowanie²⁵.

Najświętsza Eucharystia jest dla wiernych Ofiarą, Pokarmem Duchowym i rzeczywistą obecnością Jezusa. W sprawowaniu Ofiary Eucharystycznej jawi się najpełniej posłannictwo kapłana, a objawienie to najdojrzalsze jest wówczas, gdy sam siebie w tej tajemnicy jak najgłębiej ukrywa, aby ona sama jaśniała ludzkim sercom i sumieniom przez jego posługę²⁶. Kapłan jest człowiekiem wyświęconym dla Eucharystii dlatego w przedłużaniu Najświętszej Ofiary odnajduje on określenie swojej tożsamości²⁷. W związku z powyższym Synod Lwowski naucza: ~ „§ 1. Msza święta niech będzie zawsze dla kapłana najważniejszą czynnością dnia, źródłem łask i błogosławieństwa Bożego. Niech zawsze przystępuje do jej sprawowania z sumieniem czystym i po pobożnym przygotowaniu. § 2. Kapłan powinien święte obrzędy sprawować zgodnie z rubrykami, starannie, punktualnie, bez pośpiechu i z namaszczeniem. Niech po Mszy świętej zawsze odprawi dziękczynienie”²⁸.

Kapłani zatem winni pobożnie i godnie sprawować Najświętszą Ofiarę. Mają oni także pouczać wiernych o wartości i owocach Mszy świętej oraz zachęcać ich do uczestniczenia w niej również w dni powszednie. Chodzi także o zachętę skierowaną do wiernych, o częste i godne przystępowanie do Komunii świętej. Duszpasterze mają formować wiernych w pobożności eucharystycznej, dając im okazję do adoracji Najśw. Sakramentu; w szczególności: w pierwsze niedziele miesiąca, pierwsze piątki i czwartki miesiąca, podczas nabożeństw majowych, różańcowych, Gorzkich Żali, jak również urządzając 40-godzinne nabożeństwa. Dla publicznego świadectwa czci wobec Najśw. Sakramentu, duszpasterze mają urządzać procesje teoforyczne po drogach publicznych, zwłaszcza w uroczystość Bożego Ciała i przez 8 dni po niej, dawna oktawa Bożego Ciała²⁹.

²⁵ Por. tamże, Stat. 516, 519.

²⁶ Por. W. Świerzawski, Liturgia osiłą duchowości kapłańskiej w nauczaniu Jana Pawła II, W: Kapłaństwo służebne w życiu i nauczaniu Jana Pawła II /pod red. J. Szczurka/, Kraków 1997, s. 80.

²⁷ Por. M. Szymula, Kapłan jako głosiciel Słowa Bożego i szafarz Eucharystii według nauczania Jana Pawła II, W: Kapłaństwo służebne..., s. 186-187.

²⁸ DSALiŁ, Stat. 524.

²⁹ Por. tamże, Stat. 534, 535, 544, 546.

Synod Lwowski swoje postanowienia dotyczące Najświętszej Eucharystii kończy: „Powołanie i obowiązkiem kapłanów jest rozbudzać i umacniać kult Eucharystii, zachęcając wiernych, nade wszystko własnym przykładem, do różnych form tego kultu.”³⁰

Zadaniem kapłanów jest wychowywać wiernych do należytego korzystania z sakramentu pokuty. W tym celu mają kształtować w nich prawe sumienia, oraz postawę pokuty i nawrócenia. Mają zachować i rozwijać tradycyjne nabożeństwa o charakterze ekspiacyjnym i pokutnym, takie jak: Gorzkie Żale, Droga Krzyżowa, Godzina Święta, procesje pokutne i inne. W Adwencie i w Wielkim Poście zachęca się do odprawiania nabożeństw pokutnych, przygotowujących poszczególne grupy wiernych do owocniejszego przyjęcia sakramentu pokuty.³¹ Synod wzywa kapłanów, aby codziennie służyli wiernym w konfesjonale, czekając na penitentów, aby chętnie podejmowali się stałego kierownictwa duchowego. Winni oni sprawowanie sakramentu pokuty poprzedzić własnym przygotowaniem modlitewnym i nie szczędzić wysiłku w przygotowywaniu dzieci i młodzieży do spowiedzi świętej, zwłaszcza z okazji pierwszych piątków miesiąca na rozpoczęcie i zakończenie roku, szkolnego, czy podczas rekolekcji w Adwencie i w Wielkim Poście. W większych parafiach miejskich należy zorganizować kilkugodzinne, a nawet całodniowe dyżury w konfesjonalach, również przy pomocy kapłanów z sąsiednich parafii.³²

Duszpasterze mają odwiedzać chorych w domach i szpitalach, aby dopomóc im w przyjęciu sakramentu namaszczenia chorych, po usunięciu ewentualnych obaw przed jego przyjęciem. W okresie Adwentu, Wielkiego Postu i w Tygodniu Miłosierdzia należy zorganizować w kościele pafialnym nabożeństwo dla ludzi chorych i starych, podczas którego można urządzić wspólnotowe sprawowanie sakramentu namaszczenia, Musi być ono jednak poprzedzone odpowiednią katechezą i spowiedzią sakramentalną³³.

Sakrament kapłaństwa konsekruje i przeznaczają niektórych wiernych do działania *in persona Christi Capitis*. Nowowyświęceni kapłani mają szczegółowo uzgodnić z miejscowym proboszczem prze-

³⁰ Tamże, Stat. 548.

³¹ Por. tamże, Stat. 551-552.

³² Por. tamże, Stat. 554, 557, 559.

³³ Por. tamże, Stat. 564, 565, 567.

bieg uroczystości prymicyjnych. Należy je wykorzystać dla przybliżenia wiernym tajemnicy kapłaństwa Jezusa Chrystusa³⁴. Sprawa duchowości kapłańskiej wymaga odrębnego, szerszego omówienia.

Duszpasterze podejmą trud należytego przygotowania narzeczonych do zawarcia małżeństwa. Ze szczególną starannością należy odprawiać wszystkie ceremonie liturgii sakramentu małżeństwa, które winno być zawierane zasadniczo podczas Mszy świętej. Należy zachęcać narzeczonych i ich rodziców do urządzania wesel bezalkoholowych, a tym, którzy się do tego zobowiążą, wystarać się o specjalne błogosławieństwo biskupa³⁵. Dla umocnienia łaski sakramentu małżeństwa należy urządzać rocznice ślubu w szczególności jubileusz 25 i 50-lecia małżeństwa: „zachęca się duszpasterzy, aby w święto świętej Rodziny, jako uroczystość rodzin chrześcijańskich, lub w innym dniu według uznania proboszcza, urządzali wspólnotowy obchód rocznicy zawarcia sakramentu małżeństwa, z odnowieniem przyrzeczeń małżeńskich, specjalną homilią i modlitwą wiernych. Szczególne znaczenie duszpasterskie ma wspólnotowy obchód I rocznicy ślubu.”³⁶

Dla spotęgowania pobożności wiernych ogromne znaczenie ma zorganizowanie obchodów Roku Liturgicznego, w szczególności okresu Adwentu i Bożego Narodzenia oraz Wielkiego postu i Okresu Wielkanocnego. Należy rozbudzać i umacniać świadomość wiernych, że każda niedziela jest pamiątką Zmartwychwstania Chrystusa. Ważnym zadaniem kapłanów jest szerzenie kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa, kultu Najświętszej Maryi Panny, w szczególności obchody świąt Maryjnych i innych Świętych Pańskich³⁷. Synod zachęca duszpasterzy do urządzania poświęceń i błogosławieństw oraz innych nabożeństw: „W uznaniu ważnej roli tradycji należy podtrzymywać i rozwijać nabożeństwa, które uświęcają ludzką pracę i rozmaite okoliczności życia człowieka: święta patronalne zawodów, dożynki, święcenie płodów ziemi, poświęcane pól, poświęcenie wianków, poświęcenie pojazdów”³⁸. Synod wzywa kapłanów, aby wspólnie z wiernymi odmawiali Liturgię Godzin

³⁴ Por. tamże, Stat. 575, 571.

³⁵ Por. tamże, Stat. 580, 582, 584, 588.

³⁶ Tamże, Stat. 589, § 2.

³⁷ Por. tamże, Stat. 590, 591, 595, 599, 600, 601.

³⁸ Tamże, Stat. 606, §1.

a wiernych zachęcali do modlitwy: „Niech duszpasterze zachęcają rodziny do wspólnego odmawiania pacierza, zwłaszcza wieczornego, różańca, litanii, śpiewania pieśni religijnych, czytania i rozważania Pisma świętego, modlitwy przed i po jedzeniu”³⁹. Kapłani winni czuwać nad różnorodnymi praktykami religijnymi wiernych: „Kapłani niech zachęcają wiernych do praktykowania nabożeństw prywatnych, do Trójcy Przenajświętszej, do Miłosierdzia Bożego, Najświętszego Serca Jezusowego, Męki Pańskiej, Najświętszego Sakramentu, Ducha Świętego, Matki Najświętszej, Świętych Pańskich i modlitw za dusze zmarłych.”⁴⁰

Godne sprawowanie liturgii wymaga udziału służby liturgicznej. Za przygotowanie i formację służby liturgicznej odpowiedzialni są duszpasterze: „Zadaniem duszpasterzy służby liturgicznej jest troska o dobre przygotowanie liturgii zwłaszcza niedzielnej i świątecznej, a także praca wychowawcza zmierzająca do pogłębienia życia wewnętrznego i apostołskiego oraz do budzenia i pielęgnowania powołań kapłańskich”⁴¹. W pracy formacyjnych wśród ministrantów i lektorów potrzebna jest współpraca duszpasterzy z rodzicami⁴². Nie można nie doceniać duszpasterstwa Liturgicznej Służby Ołtarza, gdyż jest ona nie tylko nieodzowną pomocą w sprawowaniu liturgii, ale także poniekąd szkołą kandydatów do kapłaństwa⁴³. Integralną częścią liturgii jest śpiew i muzyka sakralna. Duszpasterze są odpowiedzialni nie tylko za pobożne i poprawne wykonywanie śpiewów kościelnych, lecz także za stan muzyki i śpiewów w kościele. Dlatego winni zadbać o kantorów, psalterzystów, schole cantorum, a zwłaszcza o organistów, by ci należycie wykonywali śpiewy i muzykę sakralną⁴⁴.

Synod Lwowski powierza kapłanom szczególną troskę o sanktuaria. Sanktuaria pełnią w Archidiecezji ważne zadanie religijne i duszpasterskie. Mają być wzorowymi ośrodkami życia religijnego oddziaływującymi na okolicę. Każdym sanktuarium opiekuje się kustosz – jego duszpasterz. Jego zadaniem jest dołożyć wszelkich starań, aby pielgrzymi mogli wysłuchać Słowa Bożego, przystąpić

³⁹ Tamże, Stat. 613.

⁴⁰ Tamże, Stat. 615.

⁴¹ Tamże, Stat. 633.

⁴² Por. tamże, Stat. 627.

⁴³ Por. Jan Paweł II, *Dar i tajemnica*, Kraków 1996, s. 26- 27.

⁴⁴ Por. DSALiŁ, Stat. 639, 651, 654.

do sakramentu pokuty, uczestniczyć we Mszy świętej. Ma także troszczyć się o rozwój zatwierdzonych form pobożności ludowej związanych z sanktuarium⁴⁵. W statutach Synodu Lwowskiego jawi się troska o godne spełnianie przez kapłanów posługi uświęcania. Postanowienia w nich zawarte są odwierciedleniem przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego.

3. Posługa pasterzowania

Sobór Watykański II naucza o kapłanach: „Kierując Ludem Bożym i pasterzując mu, pobudzani są miłością Dobrego Pasterza, aby dawali duszę swoją za owce swoje, gotowi nawet do najwyższej ofiary, naśladowując przykład kapłanów, którzy nie wahali się także i w dzisiejszych czasach oddać życie swoje”⁴⁶. Miłość pasterska jest istotnym elementem posługi pasterzowania. Naucza o tym także posynodalna adhortacja apostołska o formacji kapłanów we współczesnym świecie: „Wewnętrzna zasada, cnotą ożywiająca i kierująca życiem duchowym kapłana, który wzoruje się na Chrystusie Głowie i Pasterzu, jest miłość pasterska, uczestnictwo w miłości pasterskiej samego Jezusa Chrystusa...”⁴⁷ Dzięki miłości pasterskiej posługa pasterzowania jawi się jako *amoris officium* /urząd miłości/⁴⁸. Kapłani Archidiecezji Lwowskiej w latach poprzedzających Synod przeszli wraz z wiernymi niesłychaną gehennę i prześladowania. Wówczas dali świadectwo miłości pasterskiej, a wielu z nich oddało życie za swoje owce. Mówił o tym Arcybiskup Marian Jaworski w kazaniu na rozpoczęcie synodu⁴⁹.

Postanowienie Synodu Lwowskiego, nawiązując do wskazań Soboru Watykańskiego II i adhortacji „*Pastores dabo vobis*”, ukazuje posługę pastoralną kapłanów jako urząd miłości /*amoris officium*/. Całą strukturę duszpasterską Archidiecezji kształtują postanowienia Synodu jako urząd miłości. Zgodnie z Kodeksem Prawa Kanonicznego podstawową strukturą duszpasterstwa jest parafia. Synod naucza: „§ 1. Podstawową jednostką organizacyjną i duszpasterską Archidiecezji jest parafia. Jest ona wspólnotą wiernych ustanowio-

⁴⁵ Por. tamże, Stat. 684-685.

⁴⁶ Dekret soborowy „*Presbyterorum ordinis*”, n. 13.

⁴⁷ Adhortacja „*Pastores dabo vobis*” z 25 III 1992, n. 23. w: *L'Osservatore Romano*, 13/1992” nr 3-4, s. 18.

⁴⁸ Por. tamże, n. 23.

⁴⁹ DSALiŁ, s. 7.

ną na stałe, w której duchową troskę sprawuje pod zwierzchnictwem biskupa diecezjalnego proboszcz, jako jej własny pasterz.

§ 2. W parafii rodzą się i rozwijają: Wiara, nadzieja, miłość i wszystkie dary nadprzyrodzone wysłużone Ludowi Bożemu przez Odkupiciela Jezusa Chrystusa i pozostawione Kościołowi⁵⁰.

Pasterzem parafii jest proboszcz, odpowiedzialny za jej uświęcenie i zbawienie. Jego zadaniem jest nie tyle „rządzenie”, ile „pasterzowanie” w parafii. Co nie znaczy, że pasterzowanie wyklucza kierowanie wiernymi na drodze zbawienia⁵¹. Proboszcz winien zapewnić parafianom korzystanie ze Słowa Bożego i Sakramentów świętych, organizować kult Boży i akcje miłosierdzia. Pasterską troską winien ogarnąć wiernych wszystkich stanów, grup społecznych, zawodów i wieku; w szczególności chorych, duchowo zaniedbanych, nieszczęśliwych, dotkniętych cierpieniem, doświadczonych, religijnie obojętych a nawet niewierzących. Synod Lwowski w ten sposób strzeszcza obowiązek miłości pasterskiej proboszcza: „Dla wszystkich mieszkańców parafii, zarówno własnych jak i przybyszów powinien być ojcem i opiekunem na wzór Jezusa Chrystusa Dobrego Pasterza⁵². W trosce duszpasterskiej proboszcza uczestniczą wikariusze parafialni.⁵³

Dla ułatwienia posługi pasterskiej donuje się podziału diecezji na dekanaty. Na czele dekanatu stoi dziekan, który jest odpowiedzialny za duszpasterstwo o charakterze ponadparafialnym⁵⁴. Synod Lwowski poleca dziekanom: „Obowiązkiem dziekana jest troska o prawidłową organizację pracy duszpasterskiej w dekanacie, o dyscyplinę duchownych, o należyte funkcjonowanie życia liturgicznego, o sprawne zarządzanie majątkiem kościelnym i o poprawne prowadzenie kancelarii parafialnych⁵⁵. Dziekan ma obowiązek wizytować każdego roku wszystkie parafie dekanatu. Przedmiotem tej wizytacji są, kościoły, kaplice, sale katechetyczne, poradnia rodzinna, cmentarz przykościelny i grzebalny, budynki kościel-

⁵⁰ Tamże, Stat, 21.

⁵¹ Por. E. Szałfrowski, Podręcznik Prawa Kanonicznego, t. II, Warszawa 1985, s. 205-206.

⁵² DSALiŁ, Stat, 24.

⁵³ Por. tamże, Stat. 35. 38.

⁵⁴ Por. T. Pawluk, Prawo Kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II, t. II, Olsztyn 1986, s. 284.

⁵⁵ DSALiŁ, Stat. 49, § 1.

ne, kancelaria, księga intencji mszalnych, archiwum parafialne, beneficjum o ile istnieje, administracja majątku kościelnego, stowarzyszenia i grupy nieformalne, oraz realizacja obowiązującego w Archidiecezji programu duszpasterskiego⁵⁶.

W działalność duszpasterskiej nieodzowna jest troska o różne stany, zawody i grupy społeczne. Synod Lwowski do tego rodzaju duszpasterstwa przykładą wielką wagę. Idąc za wskazaniem *Vaticanium II* i wielu dokumentów posoborowych, wiele miejsca poświęca duszpasterstwu małżeństw i rodzin. Nakazuje duszpasterzom zorganizować należyte przygotowanie kandydatów do małżeństwa. Jest ono procesem ciągłym i stopniowym, obejmującym przygotowanie dalsze, bliższe i bezpośrednie. Katechizacja przedmałżeńska ma być stałym i istotnym elementem duszpasterstwa parafialnego.⁵⁷ Rodzina jest wspólnotą wykonującą zadania ewangelizacyjne i uświęcające. Rodzina ewangelizuje samą siebie a także ewangelizuje inne rodziny. Życie rodziny chrześcijańskiej, opromienione światłem Ewangelii stanowi autentyczne apostołstwo Kościoła o najwyższej wartości⁵⁸. Dlatego w nauczaniu Karola Wojtyły, przywołującym soborową konstytucję „*Gaudium et spes*”, rodzina jawi się zawsze jako domowe sanktuarium Kościoła⁵⁹. Stąd Synod Lwowski wzywa duszpasterzy, aby pomogli młodym małżonkom w spełnianiu zadań, jakie mają wobec Kościoła, społeczeństwa i wobec siebie. Duszpasterstwo to należy kontynuować wobec małżeństw z różnym stażem małżeństwa⁶⁰. Szczególną troską pasterską należy otoczyć rodziny przeżywające trudne sytuacje: „Duszpasterze powinni zatroszczyć się o małżeństwa i rodziny znajdujące się w trudniejszych sytuacjach, czyli o rozwiedzionych, żyjących w separacji, żyjących bez ślubu kościelnego, jak również dotkniętych formami patologii społecznej jak alkoholizmem, narkomanią i inne”⁶¹.

Synod wzywa do prowadzenia duszpasterstwa młodzieży, uwzględniającego potrzeby całej młodzieży parafialnej zarówno uczącej się jak i pracującej, młodzieży częściowo przebywającej po-

⁵⁶ Por. tamże, Stat. 47, 54.

⁵⁷ Por. tamże, Stat. 240, 244.

⁵⁸ Por. J. Kłys, *Rodzina katolicka i środowisko jako teren apostołstwa świeckich*, *Ateneum Kapłańskie*, 84/1975/262-274.

⁵⁹ Por. *U podstaw odnowy*, s. 255.

⁶⁰ Por. *DSALiŁ*, Stat. 248, 249, 251.

⁶¹ *DSALiŁ*, Stat. 255.

za parafią, a także religijnie obojętnej i wyobcowanej. Wśród form tego duszpasterstwa należy preferować oddzielną Mszę świętą w niedziele i święta z homilią przeznaczoną dla młodzieży, rekolekcje i pielgrzymki. W duszpasterstwie młodzieży należy uwzględnić pewne grupy: młodzież pracującą, wyjeżdżającą do pracy za granicę, powołaną do odbycia służby wojskowej, młodzież studiującą, młodzież wiejską, grupy sportowe, młodzież niepełnosprawną, grupy charakteryzujące się patologią społeczną, a także grupy elitarne⁶².

Synod poleca prowadzić duszpasterstwo grup zawodowych. Zmierza ono do wypracowania w środowiskach zawodowych właściwej postawy wobec pracy, która ma także wymiar etyczny oraz jest prawem i obowiązkiem moralnym człowieka. Duszpasterze, podejmując to duszpasterstwo, winni dobrze znać społeczną naukę Kościoła i problematykę ludzi tych zawodów, których najwięcej jest w parafii⁶³. Umiejętnie trzeba łączyć duszpasterstwo ogólne z duszpasterstwem grup zawodowych: „Duszpasterstwo ludzi pracy dokonuje się w ramach duszpasterstwa ogólnego przez katechezę, ambonę, konfesjonał oraz w ramach duszpasterstwa poszczególnych grup zawodowych takich jak: rolnicy, rzemieślnicy, nauczyciele i wychowawcy, pracownicy służby zdrowia i inni”⁶⁴. Duszpasterzując wśród ludzi pracy, nie wolno zapominać, że praca ludzka została zraniona wieloma wypaczeniami, takimi jak wyzysk, bezrobocie, krzywdzące wynagrodzenie, kult pieniądza, bylejakość, gwałcenie spoczynku niedzielnego itp. Trzeba przez duszpasterstwo, na ile to jest możliwe, kształtować właściwy etos pracy⁶⁵.

Pełnienie miłosierdzia należy do natury Kościoła, dlatego Synod naucza: „Duszpasterze powinni kształtować u wszystkich wiernych od najmłodszych lat postawę wrażliwości, życzliwości i ofiarności, poprzez zwyczajne przepowiadanie Słowa Bożego, katechizację podczas triduów, rekolekcji i misji parafialnych”⁶⁶. Chorzy i cierpiący mają priorytet w duszpasterstwie charytatywnym. Duszpasterze mają uwrażliwiać otoczenie na potrzeby chorych oraz winni tworzyć zespoły charytatywne, które niosłyby pomoc chorym przeby-

⁶² Por. tamże, Stat. 277, 281, 284-297.

⁶³ Por. tamże, Stat. 313, 321.

⁶⁴ Tamże, Stat. 322.

⁶⁵ Por. J. Majka, *Etyka życia gospodarczego*, Wrocław 1982, s. 182-192.

⁶⁶ DSALiŁ, St t. 330, § 1.

wającym w domach, szpitalach i innych zakładach opiekuńczych. Proboszczowie parafii, w których są szpitale i domy pomocy społecznej, mają obowiązek zorganizować opiekę duszpasterską dla ludzi w nich przebywających⁶⁷. Wśród grup, które Synod poleca szczególnej trosce duszpasterskiej są ludzie starsi, głuchoniemi, samotni, niewidomi, upośledzeni umysłowo⁶⁸. Należy rozwijać duszpasterstwo propagujące trzeźwość, jak również duszpasterstwo turystyczne i czasowe⁶⁹.

Kościół prowadząc potrójną misję zbawczą, korzysta z dóbr doczesnych: „Cel Kościoła jest nadprzyrodzony i polega na prowadzeniu ludzi do zbawienia, Jego działalność jednak i posłannictwo dokonują się na ziemi. Kościołowi zatem niezbędne są dobra doczesne, aby mógł pełnić swoją zbawczą misję, a władza kościelna powinna troszczyć się o prawidłowe gospodarowanie posiadanymi dobrami materialnymi.”⁷⁰ W parafii jedynym prawnym dysponentem majątku kościelnego jest proboszcz lub administrator. Powinni oni administrować dobrami parafii zgodnie z przepisami prawa kanonicznego i ze starannością dobrego gospodarza.⁷¹

Synod reguluje sytuację majątkową, gdy następuje zmiana na stanowisku proboszcza. Chodzi o zabezpieczenie i zgodne z prawem przekazywanie majątku parafialnego. Jest na ten temat specjalny dokument: „Instrukcja o zabezpieczeniu majątku parafialnego przy zmianie na stanowisku proboszcza”⁷².

Zakończenie

Statuty Duszpasterskiego Synodu Archcezji Lwowskiej i Diecezji Łuckiej, w oparciu o przepisy Kodeksu Prawa Kanonicznego, regulują udział kapłanów w potrójnej misji Chrystusa i Kościoła. Kapłani uczestniczą w misji nauczycielsko-prorockiej, przepowiadając Słowo Boże i katechizując wiernych, jak również ewangelizując przy pomocy środków społecznego przekazu. Szafując świętymi sakramentami oraz troszcząc się o praktyki religijne i pobożność wiernych, spełniają misję kapłańsko-uświęcającą. Kierując Ludem

⁶⁷ Por. tamże, Stat. 340-341.

⁶⁸ Por. tamże, Stat. 344, 349, 352.

⁶⁹ Por. tamże, Stat. 371, 376, 378.

⁷⁰ Tamże, Stat. 693, § 1.

⁷¹ Por. tamże, Stat. 695.

⁷² Por. tamże, Stat. 704-710; s. 226-230.

Bożym i otaczając go wieloraką troską duszpasterską, biorą udział w misji pastersko-królewskiej.

Priestly Ministry in the Provisions of the Pastoral Synod of the Archdiocese of Lvov and Luck (1995-1997)

Synod of the Archdiocese of Lvov, inaugurated 16th January 1995, concluded 21st January 1997, became the brilliant event in the Archdiocese's dramatic history of the last decades. The Synod assumed the renewal of the Church of Lvov and Luck on a basis of the teaching of the Second Vatican Council and the provisions of Canon Law. The renewal of the Church life requires the renewal of priestly ministry. The Synod of Lvov turns priests' attention to their participation in the triple mission of the Church. They take part in the teaching mission when they preach the Gospel, teach catechism and evangelize by means of mass media. They fulfil their mission of sanctification when they administer sacraments and take care of religious practices and piety of the faithful. While guiding God's people and performing manifold cure of souls, they carry out their pastoral mission.